

Kiøbenhavns Amt bestaaer af tre Herreder, nemlig: 1) Sokkelunds-Herred, 2) Smørum-Herred, og 3) Ølstykke-Herred.

Vi merke nu:

A. Sokkelunds-Herred.

Sokkelunds-Herred, hvortil hører 10 Kirker uden for Staden Kiøbenhavn; thi alle Kiøbenhavns Kirkesogne, samt Hospitalernes Kirker henhøre ogsaa under Sokkelunds Provstie, hvis Provst er altid Stiftsprovsten og Sognepræsten til vor Frue Kirke i Kiøbenhavn; undtagen Holmens, Garnisons- og Kastel Kirken, tilligemed Kristians Pleiehuus, hvilke henhøre under et eget Provstie, der tilhører Sognepræsten til Holmens Kirke i Kiøbenhavn, som tillige er Provst ved Sjø- og Land-Etatens Klerisie. Slotskirken, Veysenhusets og Frideriks Hospitals Kirke staae under den øverste Hofprædikant, og ei under anden Provst.

Sokkelunds-Herred har 4125 Tdr. 6 Skiepp kontribuerende Hartkorn, foruden Skov- og Mølleskyld, nemlig: 1) Taarneby-Sogn har 741 Tdr. Hartkorn. 2) Store Magleby-Sogn har 428 Tdr. 3) Frideriksberg-Sogn har 213 Tdr. 4) Hvidouere-Sogn har 411 Tdr. 5) Gladsaxe-Sogn har 502 Tdr. 6) Søllerød-Sogn har 263 Tdr. 7) Brønshøj Sogn har 586 Tdr. 8) Rødouere-Sogn har 120 Tdr. 9) Gientofte-Sogn har 434 Tdr. 10) Lyngby-Sogn har 427 Tønder Hartkorn.

Vi merke nu hvert Sogn i Særdeleshed.

Amager en Øe, beliggende ved Kiøbenhavn, paa hvis Grund den Deel af Staden, der kaldes Kristianshavn, er anlagt. Denne Øe er 1 1/2 Miil lang og 3/4 Miil breed. Dette Land lod Kong Kristian den Anden Aar 1516 besætte med en Kolonie Hollændere af 24 Familier, som bleve forskrevne her ind fra Waterland i Nordholland, og af dem har Hollænderbyen i Magleby-Sogn sit Navn. Deres Afkom findes endnu sammesteds, og bære bestandig den gamle frisiske Dragt; Mandfolkene har tre til fire Par viide og store sorte Buxer, tre Trøier, hvoraf den yderste er af sort Klæde; de bære en blaa flosset Hue paa Hovedet, og aabne Skoe, bundne med Baand. Qvinderne bære mange Skørter, hvoraf det yderste er af sort Klæde. Men de danske Amagere i, Taarneby-Sogn bære vel næsten samme Dragt, dog med den Forskiel, at den yderste Trøie er af mørkeblaat Klæde, Haaret afstudset og en Hat paa Hovedet«

Qvindernes Skiørter ere de yderste kortere end de inderste, med adskillige Kantninger neden om.

Dette Lands Beboere forsyne Kiøbenhavn med sød og suur Melk, Fløde, Smør, Kiærnemelk, og alle Slags Kiøkkenurter i største Overflødighed, da hele Agre i Marken ere besaaede med alle Slags Kiøkkenurter og Kaal, hvilke de hver Onsdag og Løverdage ugentlig kiøre ind med til Staden og udsælge bemeldte to Torvedage paa Amagertov og andensteds. Deres Jord er altid feed og overmaade frugtbar, formedelst den Mængde af Giødning, som disse Folk altid kiører ud fra Staden, hvorudover deres Marker aldrig hviler. Derimod har Landet Mangel paa Skov og Brændsel; thi Skovene bleve i Krigens Tid Aar 1659 afbrændte og ødelagte, saa at der nu ere kun tilbage nogle smaa Lunde eller Remisser paa Landet. Ligeledes have de Mangel paa Græsning, thi deres Malkekjør græsse de bestandig hele Sommeren paa den Øe Saltholm, og om Vinteren kiøbe de Mask og Bærme til deres Kiør af Bryggerne og Brændeviinsmænd i Kiøbenhavn. Paa Landet findes ingen Kildevæld, saa at fersk Vand mangler dem ogsaa.

Paa Amagerland ligger:

1) **Taarnebye-Sogn** for de danske Amagere, hvortil hører Kirkebyen Taarnebye, har 12 Gaarde og 60 Huse. Kirken har faaet A. 1725 et Orgelværk, og tilhører Kiøbenhavns Universitæt. Maglebyelille har 16 Gaarde, 12 Huse og en Mølle. Sundbyvester har 13 Gaarde, 95 Huse. Sundbyøster har 13 Gaarde, 70 Huse. Rødegaard, tilforn kaldet Svaneleiegaard, har været en Giestgivergaard; men Kroe og Udsalg holdes nu, efter det Stedet meddeelte Privilegium, i et derhos opbygget egentligt Kroehuus. Ullerup har 6 Gaarde. Raagaard en eenlig Gaard. Viverup har 2 Gaarde, 11 Huse. Kastrup-Bye har 8 Gaarde, 32 Huse.

Naar her opregnes, Hvor mange Gaarde der findes i hver Bye Paa Amagerland, da er saadant at forstaae om de Jorder, som fra gammel Tid af have været til saa mange Gaarde, og findes i Matrikulen, og hvoraf der svares Skatter og Tiende. Thi som Amagerne ellers kiøbe og sælge deres Jorder fra en Gaard til en anden, saa ere ikke heller alle Gaarde i Henseende til Jorderne af lige Størrelse; men nogle af Gaardene Tid efter anden blevne øde, fordi deres Jorder ere bortsolgte til andre Gaarde. Hver Bye har sin egen Skole, som vedligeholdes af Byemændene, der selv lønne Skolemesterne. I hver Bye holdes en, eller to Nattevægttere, efter Byens Størrelse, saa og

Sprøiter med Brandredstab. Kastrupgaard, forhen 2 Gaarde, beliggende strax uden for Bondebyen, er et Kalkbrænderie og en Faiancefabrik, hvor der ogsaa brændes Sukkerformer. Dette hele Anlæg kaldes Kastrupsværk, hvortil holdes de fornødne Mestere og andre Arbeidere. Det er at merke, at ved ommeldte Landsbye, Kastrup, er opfyldt et Sandrif i Havet, kaldet af Søefarende Kastrupknæe, som gjør nu en lille god Skibshavn for de Fartøier, som her ligge og losse Kalksteen eller Leer til Fabriken. Leeret føres fra Møen og Odsherred, men Kalkstenene brækkes op paa Saltholm, og føres herhid, saa og fra Faxekalkebrud. Til dette Kalkbrænderie hører to Ovne. Til Fabrikens Gaard er lagt to Gaardes Jord af Kastrup-Bye. Paa Kastrup-Mark er bygt en hollandsk Gryn mølle, som maler femerske Gryn, Perlegryn, Bankebyg. Skioldgaard og Tømmerup har 18 Gaarde, 20 Huse. I alt er i dette Sogn 94 Gaarde og Huusmænd i 7 Byer. Af disse Huusmænd ere nogle Smede, Bødkere, Snedkere, Hiulmænd, Skrædere og Skoemagere af Landets egne Folk. Uden for Amagerport ere 5 Møller, hvoiblant de to ere Oliemøller. Saa er ogsaa 2 privilegerede Kroer bleve oprettede uden for Amagerport her paa Landet. Til Taarnbye-Sogn hører ogsaa

Saltholm, en liden Øe, een Miil lang og en halv Miil breed, beliggende ude i Søen en liden Miil fra Amager. Paa denne Øe bringe Amagerne af begge Sognene alle deres Kreature af Kiør, Heste, Stude og Faar over til Græsning om Sommeren. De have her deres Malkehuse og Piger; men de maae føre deres Melk og Smør over Søen med Skøiter til Amager. Her boer en Amager eller Huusmand, som haver Opsyn med deres Kreature og med Malkehusene. Paa denne Øe brækkes Kalkstene, og der neden under findes hele Lager af ypperlig Marmor. Hullerne fyldes og belægges med Tørv, at Amagerne ei skal miste deres Græsning.

2) **Maglebye-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Maglebye; har 48 Gaarde, 28 Huse. Andre og fremmede Huusfolk end deres egne taales ei at boe her. Denne Bye kaldes ogsaa Hollænderbyen, og er Hollændernes egentlige Sæde. Kirken er A. 1731 paa deres egen Bekostning af nye bleven opbygt, og ziret med et lidet Spiir. Her prædikes vevselviis hollandsk og dansk af tvende Kompastorer, nemlig en hollandsk og en dansk.

Dragøe eller Dragør, en smuk Bye med teighængte Huse, beliggende ved den yderste Kant af Amager, og er beboet af Skippere, Lootser og enrøllerte Søefolk, saa og Fiskere og adskillige Haandværksfolk. Medens Mændene ere til Søes, ernære Konerne sig mestendeels af at væve, endog for Kiøbenhavns Indvaanere. I fordom Tid have Hansestæderne havt her 700 Boder, da Fiskeriet heromkring var af stor Vigtighed. Byen har henved 400 Huse. Her boer en Tolder og en Strandrider. Disse Dragøere eie mangfoldige Fartøier af maadelig Størrelse, hvormed de beseile alle Provinzer, ja ogsaa udenrigske Stæder. Farvandet uden for Dragøe kaldes Refshalen eller Renden, hvor fremmede Skibe behøve Dragøelotser til at lotse sig igiennem, hvorudover man ogsaa i Søen seer til de Seilendes Nytte og Advarsel ligge store Tønder at flyde ovenpaa Vander, og ere fastgjorte, at de ei kan drive bort.

Taarnbye-Ladegaard, en eenlig Gaard, liggende nær ved Taarnbye-Kirke, men hører dog til Maglebye-Sogn. Det er at mærke, at Hollænderbyen har sin egen Jurisdiktion, hvorunder og den Bye Dragøe henhører. Jurisdiktionen forvaltes af en Schout, som er en Hollænder, en Skriver og syv Schepens. Denne Schoutens Domme gaær til Amtmanden, og derfra til Høieste Ret.

De øvrige Kirkesogne i Sokkelunds Herred uden for Staben Kiøbenhavn ere:

1) **Frideriksberg-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen, Frideriksberg-Bye, hvis Kirke er ottekantet, og A. 1736 af Grundmuur ziirlig opbyggt, med et lidet Spiir midt paa den. Lige oven over Alteret er Prædikestolen, og lige tvert over for er et net lidet Orgelværk. Til Præsten er en frie Præstegaards Bygning, og ligeledes til Degnen, altsammen i en lige Længde, opmuret, teilhængt og bekostet af Kong Kristian den Siette. Denne Bye ligner en Kiøbstæd, formedelst de mange skiønne Gaarde, som her findes opbygte. Byen ligger under Ballerups Ting. Til Byen hører 21 1/2 Gaardpladser, hvoraf svares aarlig Grundskat for hele Byen 126 Rdlr. 3 Mk. De ere alle Selveiere, og fri for Konsumtion, Kongereiser. Dernæst 55 Huse. I Byen ere 2 Klædefabriker. Til dette Sogn hører Frideriksberg-Slot. Vesterbroe eller Forstaden for Kiøbenhavn, som bestaaer af en stor Deel Gaarde, blant hvilke er at agte Skydebanen, eller den Gaard, hvor Kiøbenhavns Borgerskab i et Sælskab aarlig øver sig med at skyde til Fuglen, som er opreist paa en høi Stang, da visse Præmier bekommes for hver Deels, saasom

høire og venstre Vinges, Rumpens og Hovedets Nedskydelse; men den, som nedskyder Kroppen af Fuglen, agtes som Fuglekonge i samme Aar, og faaer den største Præmie. Adskillige Vind- eller Veirmøller.

Efter Reskript af 1ste Martii 1737 hører alle de, som boer paa Vesterbroe, i det Verdslige under Kiøbenhavns Magistrat, men i Henseende til det Geistlige under Frederiksberg. Reberbanen, hvor Rebslagerne i Kiøbenhavn have her mangfoldige lange Huse af Bræder til at slaae Ankertouge i. Bakkehuset, en anseelig stor Bygning, beliggende ved den almindelige Landevei paa Valbyebakke. Seildugsfabriken, hvor Seildug til Kongens Flode forarbeides. St. Hanses Hospital og Rossets Stiftelse, beliggende imellem Vester- og Nørreport, er en stor Bygning, i fordum Tid kaldet Ladegaarden eller Krigshospitalet, men er nu tilhørende det almindelige Hospital i Kiøbenhavn, og er et ordentligt Hospital med Kirke. Paa dette Sted er nu ogsaa indrettet Daarekister til afsindige Menneskers Bevarelse, som før skeede i det saa kaldte Pesthuus, der nu ei længere dertil bruges. Dette St. Hanses Hospital ligger strax ved Seildugsfabriken. Voxblegen. Farve-Planteurgaarden. Svanholm, beliggende i Enden af Frideriksbergbye, tilforn Teilgaarden kaldet, fordi der har været et Teilbrænderie, men siden en Uldenfabrik, nu holdes Regimentsskriver-Stuen her. Gothaab. Ned mod Strandkanten er det almindelige Rettersted for Malefikantere af Kiøbenhavns civile Stand. Beboerne paa Vesterbroe have en heel Maaned, nemlig fra 15de Octobr. til 15de Novembr. Frihed i Slagtertiden at slagte og udsælge Kiødet til alle og enhver offentlig.

Frideriksberg-Slot, ziret med en stor kongelig Lysthauge, er anlagt af Kong Friderik den Fierde. Dette Slot ligger paa en Bakke af 24 Alens Høide, og er af regelmæssig Arkitektur, er tækket med Kobber. Fra Slots-Altanen falder en ugemeen herlig Udsigt over Slotshaugen mod alle Sider, baade ud ad Landet til og ud ad Søen til. Slotskirken er i Kielder-Etagen og er meget kiølig om Sommeren. Neden ved Biergets Fod ligge de kongelige Stalde, Ridehuset og Remisserne, saa og Kiøkkenet, hvorfra Maden bæres igiennem en lang Hvelving under Jorden op paa Slottet. Ved Slotshaugen er en liden Dyrehauge, et rart Menagerie, en Fasangaard, hvor en Fasanmester opdrager Fasaner til Hoffets Behov. Strax ved Slottet ligger den

kongelige Falkeneergaard, hvor de fra Island nedsendte Falke modtages og afrettes til Jagten. Grøndahl, en smuk Avlsgaard med Hollænderie og gode Græsmarker.

2) **Hvidoure-Sogn**, som nu er Annexet til Frederiksberg-Sogn, har i forrige Tider lagt til den øverste Kapellan ved vor Fruekirke i Kiøbenhavn; men Aar 1747 blev Hvidoure-Sogn annekteret til Frideriksberg-Sogn, imod en aarlig Afgift af 150 Rdlr., saa at Sognepræsten til Frideriksberg giver hver Høitids Offerdag 50 Rdlr. til den øverste Kapellan ved vor Fruekirke i Kiøbenhavn. Til Hvidoure-Sogn hører disse Byer, nemlig: Kirkebyen Hvidoure, hvis Kirke tilhører Professorerne ved Universitetet i Kiøbenhavn, har 24 Gaarde og 30 Huse. Viersløv har 8 Gaarde og 13 Huse. Valbye, hvorigiennem Landeveien til Roskilde falder, har 16 Gaarde og 80 Huse. Denne Byes Beboere kommer alle Torvedage til Kiøbenhavn at sælge levende og slagtede Giæs, Ender, Høns, saa og Faaremelk, Æg, Gaasefier, Duun. Flaskekroen er en stor Kroe, beliggende paa Landeveien til Kiøge, og er anlagt ved det Vandsted eller Indløb fra Søen, Flasken kaldet, hvor der nu er en stor Broe over, og derfor til Broens Vedligeholdelse maae betaales Broe penge af alle Vogne, som kiøre derover. Aalekiste-Huset.

3) **Brønshøi-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Brønshøi, har 8 Gaarde, 12 Huse. Vangeløse har 14 Gaarde, 5 Huse. Husum har 17 Gaarde, 22 Huse. Her har fordum lagt en Herregaard, Husumgaard kaldet, bygt af Biskop Absalon, og beboet af adskillige fornemme. Familier; men Gaarden blev A. 1734 afbrudt og lagt til Rytterkaabler. Uttersløv har 16 Gaarde, 24 Huse. Æmdrup har 5 Gaarde, 1 Huus. Æmdrupgaard, et smukt Lyststed med anseelig Bygning, Hauge og Vænge. Til denne Gaard var en Ladegaard paa 12 Tønder Hartkorn ufri Jord, som nu ere solgte og indelukte for sig selv. Søborg-Huus var tilforn en Kroe, men nu ei længer, efterat den nye Landevei er anlagt. Derimod er her nu indrettet et Hestemølle-Værk med Sigter til Grubengryn. Brønshøi Kirke tilhører Biskoppen i Siælland Pro officio, tilligemed dens tre Tiender. I Kirken, som er bygt af Kritsteen, hænger udi Koret en Steentavle over Biskopperne i Siælland. Til Sognets Fattige er et Legatum af 50 Sdl., som altid staaer hos Præsten, der uddeler aarlig Renter deraf.

4) **Rødoure-Sogn** er Annexet til Brønshøi-Sogn. Til Rødoure-Sogn hører Kirkebyen Rødoure, har 16 Gaarde, 10 Huse. Islemark eller Isløvmark har tilforn haft 4 Gaarde, men i mange Aar brugt til Høeavl til Kongens Heste; nu er allene et Huus for Markmanden, og kaldes Islehuus, saa og Rolighed, en Lystgaard. Disse bemeldte 4 Gaarde ere øde, og deres Jorder drives af andre. En af disse Gaarde er Damhuset, et Kroehuus, beliggende ved den store ferske Søe. Her begynder den nye anlagte kostbare Kongevej, som gaaer i en lige Linie lige til Roskilde.

5) **Gladsaxe-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Gladsaxe, har 17 Gaarde, 17 Huse. Af disse ere 10 Gaardmænd i Byen, men de øvrige 7 ere udflyttede fra Fællesskab. De 16 tilhøre Kongen og have Skiøde paa deres Gaarde, hver Gaard paa 21 Tdr. 2 Fkr. Hartkorn; nok en øde Mensalgaard paa 7 Tdr. 2 Alb. Universitætet eier Kirken, saa og en Gaard tillige. Buddinge har 22 Gaarde, 28 Huse, hvilke ligeledes have Skiøder paa deres Gaarde af Kongen. Mørkhøi har 10 Gaarde, 17 Huse, hvilke ogsaa have kongelige Skiøder paa deres Gaarde, hvoraf 3 Gaarde ere udflyttede. Disse to Bondebyer male i Gryn aarlig over 1000 Tdr. Havre, som de avle og købe, for at afsætte disse Gryn paa Kiøbenhavns Torv og til Kompagniernes Leverance ved deres Skibes Udrednings Provision. Baxverd har 11 Gaarde og to Halvgaarde, hvilke ogsaa have kongelige Skiøder paa deres Gaarde, af hvilke to ved Jorddeling ere flyttede ud; dernæst 22 Huse. Hugaard har tilforn været paa 32 Tdr. Hartkorn, men er nu 4 Gaarde i Baxverd-Bye. I denne Bye ere 4 smukke Lyststeder, hvor Familier, i Kiøbenhavn opholde sig om Sommeren formedelst Egnens Behagelighed.

6) **Herløv-Sogn** er Annexet til Gladsaxe-Sogn. Dertil hører Kirkebyen Herløv, har 17 Gaarde, 27 Huse, som have kongelige Skiøder paa deres Gaarde. Hjortespring, som var først en Bye paa 8 Gaarde, som bleve afbrudte og forvandlede til en Herregaard, og siden blev Tibberup-Bye, af 4 Gaarde, ligeledes afbrudt, og dens Jorder lagte ligeledes under Herregaardens Hovedmarker; men siden fik Kongen Gaarden Aar 1736, og da blev Bygningen afbrudt, og dens Marker brugte til Høeavling for den kongelige Livgardes Heste. Men Aar 1771 bleve Markerne udlagte og oprettede til 11 nye Gaarde, hver paa 5 Tønder Hartkorn frie Hovedgaards Taxt, som

Adskillige have faaet, samt Hielp til Bygning, hvorimod de har faaet kongelige Skiøder, at, imod enhver af dem betaler aarlig 30 Rdlr. til Kongens Kasse, saa ere de frie for Skatter og Tiende, som Kongen lader betale til Præsten og Degnen; saa at Byen Hjortespring har nu 11 nye Gaarde. Iblant disse 11 nye Gaarde er især en meget anseelig smuk Gaard med Hauge; dens Jord afdeelt i 9 Parceller, med høie Diger og Hækker omkring. Herløv-Kirke ligger i Smørum-Herred.

7) **Lyngbye-Sogn.** Dertil hører Lyngbye, som gemeenlig kaldes Kongens Lyngbye, har 15 Gaarde, 64 Huse. Denne Landsbye ligner en Kiøbstæd formedelst de mange anseelige Lystgaarde og smukke Bygninger med Hauger, som tilhøre adskillige Familier i Kiøbenhavn. Her er ogsaa en Silkefabrik og en Klæde-Stampemølle. Dernæst Lundtofte, har 7 Gaarde, 11 Huse. Virum har 15 Gaarde 42 Huse, hvis Byemænds Jorder ere nu ogsaa uddeelte, og tre af Gaardene udflyttede. Torbek, beliggende tæt ved Strandkanten, har 26 Huse, hvis Beboere ere Fiskere; dernæst en Giestgiver- eller Trakteurgaard, hvor Kiøbenhavns Folk gierne om Sommeren lufterer. Sammesteds ligge ogsaa endeel smukke Lystgaarde med Hauger. Springforbie er en Kroe; en Lystgaard, kaldet Sølund. Frideriksdahl er et ældgammelt kongeligt Lystslot, opbyggt af Kong Friderik den Tredie, og et behageligt Herresæde og Sommerboelig, beliggende ved den yndigste Skovegn ved den østre Ende af den fiskerige Fuur-Søe. Hovedgaardens Taxt efter Matrikulen er Ager og Eng 21 Tdr. 2 Skiepp., Skovskuld 14 Tdr. 2 Fkr. 2 Alb., Mølleskuld 19 Tdr. 3 Skpp. 2 Fkr. 6 Alb.; altsaa ligger her vel til en Deel Jorder og Skov, men intet Bøndergøds. Paa dens Grund ere dog 8 Huse. Endeel har faaet Tilladelse at bygge Lyststeder, imod at svare Grundskat; man tæller 8 deilige Lystgaarde, tilhørende adskillige Familier i Kiøbenhavn. Fuur-Søe eller Frideriksdahls-Søe er særdeles merkværdig, fordi af denne fiskerige Søe kommer en Strøm, som først flyder igiennem Lyngbye-Sogn, og dernæst Søllerød-Sogn, og tilsidst falder ud i Østersøen. Paa denne Strøm ere ni Møller og Værker anlagte, paa en Distance af to Mile, nemlig: 1) Fuglevadsmølle; 2) Bredemølle; 3) Lyngbye-Valkemølle; 4) Strandmølle eller Papirsmølle i Søllerød-Sogn; 5) Raadvadmølle i Dyrehaugen; 6) Ørholmsmølle; 7) Frideriksdahls Kornmølle 8) Nyemølle eller

Kobbermøllen i Søllerød-Sogn; 9) Kongens Valkemølle, ogsaa i Søllerød-Sogn. End videre hører til Lyngbye-Sogn: Sorgenfrie, et kongeligt Lystslot norden for Lyngbye, prydet med et lidet Spiir; og har en særdeles yndig Hauge. Paa dette Slot døde Enkefyrstinde Sophie Karoline af Ostfrisland A. 1764 den 7de Junii. Det tilhører nu Hs. Excellence, Hr. Geheime-Konferenzraad Desmercières. Fuglevadsmølle med Qværne, et Sigteværk og to Messinghamre. Bredemølle har to Kobberhamre, to Messinghamre, et Messingtraadværk og en Brændeovn. Lyngbye-Valkemølle. Frideriksdahls Mølle er en Kornmølle, og er tilforn kaldet Hiortholms Mølle. Raadvad- eller Raadevads Mølle, beliggende i Dyrehaugen, er saavel en Kornmølle som et Fileværk til Isenkram og Giørtlerarbeide, og tilhører Isenkræmmerlauget i Kiøbenhavn. Ørholms Mølle har en Qværn, samt et Værk, hvorved forfærdiges Høeleer, Skiæreknive og andet Jernarbeide. Eremitagen, et kongeligt Lyst-Jagtslot, men er ubeboet, beliggende i Dyrehaugen, er bygt A. 1736 af Kong Kristian den Siette paa et høit Sted, hvorfra haves en smuk Udsigt oven over Skoven ud ad Søen; det er af ziirlig Arkitektur baade udvendig og indvendig. Udi Dyrehaugen er en Kilde, kaldet Kisten Pihls Kilde, men siden Brinkmans Kilde, fordi han lod den sætte i Stand; den besøges stærkt formedelst dens velsmagende kolde Vand, der uden Ophold flyder ud af en høi Bakke. Lyngbye-Kirke har tilforn været samlet med Gientofte-Sogn; men Aar 1758 bleve disse to Sogne adskilte, saa at Lyngbye-Sogn blev for sig selv, og fik sin egen Sognepræst.

8) **Gientofte-Sogn**, hvis Kirke tilhører store Vartou-Hospital i Kiøbenhavn, har tilforn været annekteret til Lyngbye, men Aar 1758 blev det skildt derfra. Dertil hører Kirkebyen Gientofte, har 20 Gaarde, 40 Huse, af hvilke 14 Gaarde ere udflyttede. I Byen er et Hospital til 10 Lemmer, som nyde hver 1 Mrk. 8 Sk. ugentlig, hvis Fond er Blokken ved Vangedekilde og Brinkmans Kildeblok i Dyrehaugen. Ligeledes ere to anseelige og kostbare Lystgaarde opbygte i Byen. Hvidøre, ved denne Landsbye har fordum ligget et kongeligt Slot, kaldet Hvidøreslot, ikke langt fra Stranden, men er nu en Lystgaard og en privat Eiendom uden Bøndergods. Her blev Aar 1515 Kong Kristian den Andens Gemahlinde, Dronning Elisabeth, sat i Land og indført til Kiøbenhavn. Skoushoved, ned ved Strandsiden, er et Fiskerleie, har 42

Huse, hvis Beboere ere Fiskere, som daglig forsyne Kiøbenhavns Borgere med Mængde af fersk Fisk, saasom: Flyndre, Torsk, Sild, Hornfisk, Makrel, som de paa Baade bringe ind til Staden. Kristiansholm, en smuk Bygning, hvor der er anlagt et Kattuntrykkerie, beliggende ned ved Strandsiden. Seelust, en Lystgaard med en smuk Hauge, og en deilig Prospekt ud til Havet. Følgende Lystgaarde mod Søekanten ved Landeveien til Helsingøer, nemlig: Bellevue, som har været tilforn en Trakteurgaard strax ved Indkiørselen af Dyrehaugen; Vilhelmsdahl, Konstantia, Reisersgaard eller Bonna-Æxperance, Treuensand, Mariendahl, store Tuborg, Fontenai, Lundehuus, Vibenshuus og andre mindre Lyststæder. Ordrup har 8 Gaarde, 13 Huse, hvor to Gaarde ere udflyttede fra Fæledsskab, de øvrige have deres Jorder ved deres Gaarde, eftersom de ligge som i en Zirkel; denne Landsbye ligger meget fornøielig med Skov, hvorudover mange Familier boe der om Sommeren. Vangede har 15 Gaarde, 12 Huse, hvoraf 8 Gaarde ere udflyttede fra Fæledsskab og nogle af dem anseelig opbygte, især den ved Kongeveien, som har en yndig Prospekt. Paa Vangede-Mark er en god Kilde, som stærk besøges St. Hansaften. De Penge, som indsamles i denne Vangede Kildes Blok tilhører, efter kongelig Reskript af 30 December 1735, Hospitalet i Gientofte. Jægersborg var fordum et kongeligt Jagt-Lytslot i en behagelig Skovegn, indrettet af Kong Kristian den Fierde, til at være paa for at fornøie sig med Jagten der i Egnen; men siden blev Dyrehaugen, som ligger der ved, indrettet af Kong Kristian den Femte efter engelsk Maade. Dette Slot havde et lidet Taarn med Spiir. Paa denne Slotsgaard brækkede Kong Friderik den Femte sit høire Been den 18 November Aar 1760, da han vilde stige ned af sin Hest. For Brøstfældigheds Skyld blev dette Slot nedbrudt Aar 1761, og er ei siden blevet opbyggt igien. Den Samling af de mange Bygninger, henhørende til Jagten og alle Jagtbetienterne, som altid boe her, tilligemed Ober-Jagtrmesteren, giver Anseelse af en liden Kiøbstæd. De mange store Alleer her omkring give en behagelig Spadseretour. Charlottenlund, fordum Gyldenlund kaldet, et kongeligt Lystslot, omgivet af Skove, som med sine giennemhugne Alleer tiener om Sommeren til største Fornøielse for Kiøbenhavns Indvaanere. Det ligger tæt ved Strandkanten ved Siden af Landeveien til Helsingøer. Lige ud for Indkiørselen til Slottet seer man endnu Lævninger af en indpælet Broe langt ud i Søen, hvor Kong Kristian den Femtes Dronning,

Charlotte Amalie steeg i Land, da hun ankom til Skibs som Prinzessebrud fra Hessenkassel til Danmark. Under denne Broe laae Kapt. John Norkroff paa Luur i en armeret Chaloupe, for at ville opsnappe Kong Kristian den Siette som Kronprinz, og derefter bortføre ham fangen, da høistbemeldte Kronprinz med faa Cavallierers Følge kom ridendes den Vei forbi. See Norkrosses Levned i 8vo. Bernsdorf, tilforn kaldet Phasangaarden, er en Herregaard og Sommerslot nær ved Jægersborg, nye opbyggt Aar 1762, hvortil Hovmarkerne af forrige Jægersborgslot ere henlagte, og er ziret med en overmaade kostbar og prægtig Hauge.

9) **Søllerød-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Søllerød, har 4 Gaarde, en halv Gaard og 12 Huse, saa og to smuk opbygte Lystgaarde, tilhørende Familier i Kiøbenhavn. Søllerødgaard, et Lystslot med et prægtigt Kapel til Gudstieneste, beliggende ved Skoven paa et høit Sted, hvorfra haves frie Udsigt ud over Skoven og Marken ned til Sundet, og op til Kiøbenhavn, ja og lige til Kiøgebugt; her er en prægtig Hauge og kostbart Trykværk, som forsyner Gaarden og Haugen med Springvand. Frydenlund, et kongeligt Lystslot, bygt ottekantet, ligger midt i Skoven ned mod Strandkanten. Midt paa Slottet er en Salon, som bekommer sin Lysning igiennem de øverste Vinduer paa Taget. Fra Altanen haves den ypperligste Udsigt over Skov og Mark ud til Stranden og Øresund. Til Slottet hører 9 a 10 Tønder Hartkorn, hvilke Marker ere indhegnede med Steengierder; ved Slottet ere 5 Hauger og skønne Fiskedamme. Dronninggaard, en Herregaard, hvis Hovedgaards Taxt er 35 Tdr. 6 Skpp. 1 Fkr. 1 Alb. Skovskyld 2 Tdr. 6 Skpp. 2 Alb., men har nu ingen Bønder. Gaarden er beliggende ved en indledende Arm af Fuure-Søe, og er omgiven med Skove. Holte, en Bye af 6 Gaarde og 27 Huse. Holtegaard, en smuk anseelig Gaard ved samme Bye, har 18 Tdr. Hartkom og en skøn Skov med Tørveskiær og Fiskerie, har en prægtig Hauge, og tillige Privilegium paa at brygge og brænde. Nærum, en Bye af 7 Gaarde og 26 Huse, her ere ogsaa 4 deilige Lystgaarde med Jord indhegnet for sig selv, tilhørende Familier i Kiøbenhavn. Geelshuus, en Lystgaard med Hauge. Tuborg, et Vertshuus. Agershvile, en Lystgaard med Hauge, hvortil hører en Deel Jorder og ligger ved Dyrehaugen. Skodborg, har to Lyststæder med Hauge, tilhørende Familier i Kiøbenhavn. Øverød, en Bye, har 6

Gaarde og 20 Huse; her ere ogsaa to Lystgaarde, ligeledes tilhørende Familier i Kiøbenhavn. Trøderød, en Bye af 8 Gaarde, en halv Gaard, og 11 Huse. Grønlund har 4 Huse. Vedbek, en Bye, beliggende mod Søekanten, har 3 Gaarde og 16 Huse; af hvilke den ene Gaard er lagt til Ænrom, og er opbyggt til en Lystgaard, tilhørende Familier i Kiøbenhavn. Nok en Lystgaard med en Deel Jorder. Strandmøllen eller Papiirsmøllen, som desuden har en Qværn, er en anseelig Sigtemølle. Valkmøllen eller Kongens Valkmølle, hvor Klæde fra Fabrikerne stampes. Nyemølle eller Kobbermøllen, hvorved er en Kobberhammer og Smeddie. Endnu ligger i Sognet 4 Skovhuse, hvoraf to ligger i Dyrehaugen. Ligeledes Kaninholmen, et smukt Lyststæd, beliggende ved Fuur-Søe, og er opbyggt af Kampesteen. Udi Søllerød-Sogn ere tre Skoler; stiftede af Prinzesse Sophie Hedevig A. 1721, nemlig i Søllerød, Nærum og Trøderød; hver Skolemester har (1?)30 Rigsdaler aarlig Løn og 4 Skovlæs Brænde.

B. Smørum-Herred.

Smørum-Herred har 13 Kirker og 4003 Tønder Hartkorn. Kirkerne ere disse: 1) Ballerup-Sogn har 470 Tønder Hartkorn. 2) Maalev-Sogn ligger i Ølstykke-Herred, og har 166 Tdr. Hartkorn. 3) Brøndbyøster-Sogn har 267 Tdr. Hartkorn. 4) Brøndbyevester-Sogn har 234 Tdr. Hartkorn. 5) Glostrup-Sogn har 458 Tdr. Hartkorn. 6) Vallensbek-Sogn har 166 Tdr. Hartkorn. 7) Herstedvester-Sogn har 415 Tdr. Hartkorn. 8) Herstedøster-Sogn har 240 Tdr. Hartkorn. 9) Ledøye- eller Lidøe-Sogn har 191 Tdr. Hartkorn. 10) Smørumouvre-Sogn har 422 Tdr. Hartkorn, men ligger i Ølstykke-Herred. 11) Iishøy-Sogn har 329 Tdr. Hartkorn. 12) Thorslundemagle-Sogn har 127 Tdr. Hartkorn. 13) Høyetaastrup-Sogn har 509 Tdr. Hartkorn. 14) Sengeløse-Sogn har 411 Tdr. Hartkorn. 15) Herløv-Sogn har 136 Tdr. Hartkorn.

Vi merke nu hvert Sogn især:

1) **Ballerup-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Ballerup, har 24 Gaarde, 59 Huse. Man siger, at Byen har Navn af Kong Balder, hvis Begravelse skal være i en Steendysse Norden for Byen. I et uden for Byen opbyggt Tinghuus,

kaldet Ballerups Ting, holdes Birketing for Kiøbenhavns Rytterdistrikts Birk, hvorunder hele Kiøbenhavns Amt svarer. Skoulunde har 18 Gaarde og 20 Huse. Pederstrup har 7 Gaarde, 5 Huse. Agerup har 5 Gaarde, 3 Huse. De Fattige i Ballerup-Sogn har aarlig Renten af 400 Rdlr., som var en Aktie i Kiøbenhavns Banqve; dernæst Renten af 200 Rdlr., skiænket af Birkedommer Gyrsting; ligeledes Renten af 100 Rdlr., skiænkede Aar 1756. Skoleholderen, ved Skolen i Skoulunde nyder aarlig 10 Rdlr. Rente af 200 Rdlr., som altid skal staae i Birkedommerens Bolig, ligeledes nyder han aarlig Renten af 250 Rdlr., skiænkede af Sognepræsten Dorskæus sammesteds.

2) **Maalev-Sogn** er Annexet til Ballerupkirke. Udi Matrikullen anføres Maaløvkirke at høre ind under Ølstykke-Herred. Til Maalev-Sogn hører Kirkebyen Maalev, har 14 Gaarde, 11 Huse; i Byen er Ibskilde; Østen for Maaløvkirke ligger en Bank, kaldet Østerhøy. Søerup, har 4 Gaarde og 2 Huse.

3) **Brøndbyøster-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Brøndbyøster, har 22 Gaarde og 28 Huse. Af Avedørebye hører her til Sogns 6 Huse, som ligge paa Brøndbyøsters Grund. En Deel af Brøndbyøster-Kirke var af de Svenske Aar 1658 i Kiøbenhavns Beleirings Tid nedbrudt og gjort til en Hestestald af dem, hvilket endnu kan sees i Muren.

4) **Brøndbyvester-Sogn** er Annexet til Brøndbyøster-Kirke. Dertil hører Kirkebyen Brøndbyvester, har 29 Gaarde, 35 Huse. Præstegaarden er her anlagt Aar 1558 af Sognepræsten Kristoffer Bertelsen, der var tillige Prior i Vartou, og flyttede fra Brøndbyøster herhid at boe, hvor han siden døde. Axelsteds Kroe, en Gaard.

5) **Glostrup-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Glostrup, har 9 Gaarde, 2 1/2 Boelsgaard, og 18 Huse. Igiennem denne Bye løber nu den nye kostbare anlagte Landevei til Roskilde, da den gamle Landevei er en god Fierdingvei herfra. Vessinge har 14 Gaarde, 4 Boelsgaarde, 17 Huse. Avedøre har 18 Gaarde, 6 Boel, 17 Huse. Denne Byes Marker gaae ned til Stranden eller Østersøen. Ægbye har 15 Gaarde, 4 Boel, 11 Huse. Glostruphuus. Baade Præsten og Degnen have frie Boliger hver for sig; thi Aar 1759

haver Kirke-Eieren nedsat 500 Slettedaler i Præstegaarden og 100 Slettedaler i Degneboligen, til Lettelse for Vedkommende, saa at den ei kjøbes af Eftermand, som andre Steder.

6) **Valensbek-Sogn** bestaaer allene af Kirkebyen Valensbek, som har 14 hele Gaarde, 2 halve Gaarde og 24 Huse. Kirke-Eieren haver Aar 1760 stiftet her samme Herlighed for Præst og Degn, saa at Præstegaarden og Degneboligen ei kjøbes. Sognepræsten i Valensbek er af Kong Friderik den Tredie Aar 1651 tillagt Kongetienden at nyde, saa og en 1/4 Gaards Jord, tilligemed sin Præstetiende for Kaldets Ringheds Skyld. Paa Byens Mark er en særdeles god Kilde. Af disse to Kirkers Indkomster nyder 10 fattige Dreng og Piger i disse to Sogne, efter en Fundats af 1 Maj 1764, fri Underholdning, saa og Degnen i Valensbek aarlig 8 Rdlr. 2 Mk. af en Bondegaard der i Byen. Vesten for Byen sees Rudera endnu af et Kloster.

7) **Herstedvester-Sogn** er Annexet til Herstedøster-Kirke. Dertil hører Kirkebyen Herstedvester, har 14 Gaarde, 7 Boel, 11 Huse. Kirken tilhører Biskoppen i Siælland pro officio. Riisbye har 12 Gaarde, 5 Boel, 17 Huse. Vridsløselille har 8 Gaarde, 5 Boel, 13 Huse. Roskildekroe, en prægtig ny Bygning, anlagt og forflyttet her hid, efterat den nye Landevei Aar 1772 er her igiennem Byen anlagt i en lige Linie lige til Rostilde.

8) **Herstedøster-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Herstedøster, har 20 Gaarde 7 Boel, 27, Huse. Ulrikshuus har ingen Jorder uden to kjøbte Gaarde, som ligge nedbrudte, og to andre forhen ødelagte. Harrestrup har 5 Gaarde, 4 Huse. Til Sognepræsten svares Jordskyld 16 Mark aarlig af en Herbergeergaard, Skibet kaldet, paa Vestergade i Kiøbenhavn.

9) **Lidøe- eller Ledøye-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Lidøe eller Ledøye, har 23 Gaarde, 29 Huse. Krampmølle. Lidøekirke tilhører Universitætet i Kiøbenhavn.

10) **Smørum- eller Smørumoure-Sogn** er Annexet til Lidøekirke. Dertil hører Byen Smørumoure, har 15 Gaarde, 21 Huse. Smørumnedre har 14 Gaarde, 2 Huse. Nyballe har 6 Gaarde, 6 Huse. Ædelgave, en Herregaard med Bøndergods, hvis Hovedgaards Taxt er 32 Tdr. 6Skpp. 1 Fkr.

Paa det Sted, hvor denne Gaard er bygt, har fordum ligget en Landsbye, Rumpe kaldet, men blev afbrudt da Herregaarden blev oprettet.

11) **Iishøy-Sogn** er Annexet til Thorslundemagle-Kirke. Dertil hører Kirkebyen Iishøy, har 21 Gaarde og 38 Huse. Tranegilde har 10 Gaarde og 6 Huse.

12) **Thorslundemagle-Sogn.** Dertil hører Kirkebyen Thorslundemagle, har 15 Gaarde, 18 Huse. Udi Sognet er 2 Vandmøller og 4 Huusmænd. Benzonsdal, en Herregaard, hørende under Roskilde-Amt, dens Hovedgaards Taxt er 28 Tdr. 7 Skpp. 1 Fkr.; Skovskyld 25 Tdr. Den er oprettet deels af nogle Bøndergaarde, som afbrændte i Reerslv-Sogn, deels af nogle andre Bøndergaarde, som bleve nedbrudte og deres Jorder tilsammen gjorde til Hovedgaardsmarker.

12) **Høie-Taastrup-Sogn;** dertil hører Kirkebyen Høie-Taastrup, Har 11 Gaarde, 26 Huse. I Leiren ved denne Bye blev Aar 1659 Freden sluttet og underskrevet imellem Danmark og Sverrig, hvorudover den af mange kaldes den Taastrupske Fred, og af andre den Roskilde Fred. Ved Kirken er et grundmuret Hospital til 8 fattige Lemmer. Klaatofte har 5 Gaarde. Kraghave har 5 Gaarde, 4 Huse. Kallerupgaarde har 3 Gaarde, 3 Huse. Hedehusene ere to Kroer paa den gamle Roskilde-Landevei, og to Huse. Balders. Brøndbye har 11 Gaarde, 10 Huse. Valbye har 12 Gaarde og 16 Huse. Taastrup. Udi Høie-Taastrup-Kirke staaer bestandig perpetueret paa første Prioritæt den Summa 800 Rdlr., hvoraf Skoleholderne, paa Benzonsdals Gods aarlig nyde Renten. Ligeledes staaer den Summa 2133 Rdlr. 2 Mk. bestandig perpetueret paa første Prioritæt i Benzonsdals Hovedgaard, hvis Renter uddeles til Lemmerne i Hospitalet ved Høie-TaastrupKirke.

14) **Sengeløse-Sogn,** hvortil hører Kirkebyen Sengeløse, har 16 Gaarde og 26 Huse. Vridsløsemagle har 12 Gaarde, 19 Huse. Vadsbye har 8 Gaarde, 8 Huse. Kathrineberg, en Herregaard, oprettet Aar 1749 til et Stamhuus; dens Hovedgaards Taxt er 156 Tdr. 6 Skpp. Hartkorn. Paa Gaardens Grund er anlagt en nye Veir- og Vandmølle med Jordskyld 9 Tdr. 2 Skpp. 2 Fkr. 2 Alb. Af Gaardens Mark ved Udkanten ligger en Gaard, Tostholm kaldet, hvortil er lagt 5 Tdr. Hartkorn. Formedelst Landeveiens

Forandring Aar 1772 blev Roskildekroe, som laae paa den gamle Landevei, afbrudt og forflyttet hen til Vridsløselille i Herstedvester-Sogn, hvor den nu er opbyggt. Ved samme gamle Landevei imellem Sengeløse og forhen værende Roskildekroe ligger paa en Høi det grundmurede Snubbekors, hvor Kristus sees hængende paa Korset, udhuggen i Steen. Samme har Æske Henningsen Snubbe ladet her opsette til en Erindring om sin Frues Forløsning paa samme Sted, da hendes Fødselsmerter overfaldt hende underveis, og hun fødte sit Barn her. Til dets bestandige Vedligeholdelse ere henlagte to Bøndergaarde. See Wolfs Encomion. Daniæ Pag. 477. og danske Magazin Tom. ?? . Pag. 20.

C. Ølstykke-Herred, hvoraf 4 Kirker høre til Kiøbenhavns Amt.

Ølstykke-Herred har 1586 Tønder Hartkorn og 6 Kirker, nemlig: 1) Smørumoure-Sogn har 422 Tdr. Hartkorn. 2) Maalev-Sogn har 166 Tdr. 3) Slagslunde-Sogn har 127 Tdr. 4) Gandløse-Sogn har 301 Td. 5) Kirkeværløse-Sogn har 327 Tdr. 6) Farum-Sogn har 243 Tdr. Endnu regnes fire Sogne til Ølstykke-Herred, som ligge i Frideriksborg-Amt og udgiøre 1041 Tdr. Hartkorn, nemlig: 7) Steenløse-Sogn har 434 Tdr. 8) Vexøe-Sogn har 149 Tdr. 9) Ølstykke-Sogn har 286 Tdr. 10) Snodstrup-Sogn har 172 Tdr. Hartkorn.

Vi merke nu Hvert især:

1) **Slagslunde-Kirkesogn.** Dertil hører Kirkebyen Slagslunde eller Slauslunde, har 10 Gaarde og 27 Huse. Ved denne Bye ere mange gode Kilder, især Klokkekilden, hvis Vand ei giver Roskildevand noget efter i Godhed. Paa Marken ere mange Steendysser, men især een 66 Alen lang og besat med Kampesteen rundt omkring. Her ere anseelige store Skove, saa og got Leer, som Pottemagerne i Slangstrup købe til Leerkar. Udi Slagslunde Bye ere to Gaarde, Hofgaardene kaldede, hver paa 25 Tdr. Hartkorn, Hvilke tilforn har været en Herregaard, men nu Bøndergaarde.

2) **Gandløse-Sogn** er Annexet til Slagslunde-Kirke. Dertil hører Gandløse, har 24 Gaarde, en Halv Gaard, og 37 Huse. Knardrup har 9 Gaarde og 13 Huse, saa og en smuk Lystgaard, tilhørende Familier i Kiøbenhavn. Man kan endnu her see Lavninger af Knardrupkloster, og nogle Agre føre endnu Navn deraf. Knardrupmølle, som ogsaa har et Stampeværk.

3) **Storeværløse- eller Kirkværløse-Sogn** er Anexeret til Farumkirke. Dertil hører Kirkebyen Storeværløse, har 16 Gaarde og 35 Huse. Lilleværløse har 14 Gaarde, 23 Huse. Kollekolle har 3 Gaarde, 2 Huse. Bringebye har 7 Gaarde, 5 Huse. Jonstrupmølle er ved stor Konst gjort til en Stampemølle, og bruges af en Klædefabrikeur i Kiøbenhavn til en Klæde-Stampemølle. Møllen har sit Navn af Jonstrup, som var to Gaarde, hvilke Aar 1714 bleve nedbrudte og deres Jorder udlagte til Græsgang. Borupgaard er nu et Huus, men var før en Gaard. Aar 1760 blev Bygningen nedreven og Jorden uddeelt til Bønderne i Storeværløse-Bye, som deraf svare en aarlig Afgift; men. paa Grunden skal stedse vedblive et Huus staaende.

4) **Farum-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Farum, har 16 Gaarde, 29 Huse. Kirken tilhører den anden Professor Theologiæ ved Kiøbenhavns Universitæt. Stavnsholt har 12 Gaarde og 11 Huse. Bregnerød har 5 Gaarde og 4 Huse. Farumgaard, en stor Lystgaard med smukke Bygninger og Fiskedamme, hvoraf nogle kaldes Bispedamme, fordi Erkebisp Svane har ladet samme indrette, da Kong Friderik den Tredie skienkede ham dette Sted til en Lystgaard; dens Marker ere besatte med Steendiger. Derved ligger Canøe.

Kilde: Nicolay Jonge,

Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.

Kiøbenhavn 1777

Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store Helliggieststrædet No. 150

Side 55 – 71.